

Den amoralske

De fleste af os føler i disse år en stigende frygt for, at oprustningen vil ende i en krig — værst måske i en atomkrig, der kan udslette den kultur, vi er en del af. Udsigten til en konventionel krig ført med de midler, moderne industrinationer råder over, forekommer ikke meget mere beroligende. Frygten for krigen forstærkes af den afmagtsfølelse, vi havner i over for oprustningen, fordi den næsten på dæmonisk vis vokser af sig selv og lever sit eget liv efter en egen absurd logik.

Hvad kan vi stille op? Kan vi overhovedet gøre noget andet, end at dukke nakken overfor, hvad stormagternes politiske ledere og militære chefer i øst og vest hitter på? Eller er det også vokset dem ud af kontrol, så de sidder som fanger i et tilsyneladende ubønhørligt fængsel, i en menneskeskabt pseudo-naturtilstand, som kaldes terrorbalancen? Hvor langt hinsides menneskelig fornuft er vi havnet, når Sovjetunionens flyvevåben giver sig til at skyde et passagerfly ned efter et eller andet reglement, som den politiske ledelse ikke længere synes at kunne kontrollere? Hvor meget er vi og vore børns fremtid afhængig af rene tilfældigheder i det militære isenkram, når den danske flåde kan tyre en raket af ved en fejltagelse — denne gang ind i et ubeboet sommerhusområde, næste gang måske ind i Barsebäck, Kalundborg-færgen eller et sovjet-russisk krigsskib, der kommer forbi? Det kan ikke ske — næh, men var der nogen, der mente, at raketter kunne havne i sommerhusene, før den gjorde det? Og hvad, hvis det alligevel sker med en atomraket, der i forvejen er rettet mod en storby i et fremmed land? Det er vi da i hvert fald sikre på, ikke kan ske. Eller er vi?

Hvad kan vi som civilister stille op over for den slags ting, som vi på ethvert niveau er afskåret fra i realiteten at kunne kontrollere, og som vi kun delvis har mulighed for at sætte os ind i? Ikke meget. Ikke engang hvis vi som politikere vælger at specialisere os i forsvars- og sikkerhedspolitik. Hemmeligholdelsen og vanskeliggørelsen af et samlet, endsige kontrollerende overblik, er en del af oprustningens væsen, og må ifølge sagens natur også være det. Det er ganske logisk og legitimt. Men det bliver det hele naturligvis ikke mere betryggende af, og det gør

Ritt Bjerregaard

Folketingsmedlem

Frygten for krigen forstærkes af den afmagtsfølelse, vi havner i over for oprustningen, fordi den næsten på dæmonisk vis vokser af sig selv og lever sit eget liv efter en egen absurd logik, skriver Ritt Bjerregaard. Hun er blandt initiativtagerne til »Fredsfondens Venner«, der blev stiftet i går. Hun redegør for, hvad formålet er.

heller ikke behovet for en folkelig interesse og bekymring mindre påtrængende. Tværtimod.

Men livet skal jo også leves. Vi kan ikke lade os lamme af utrygheden og oprustningens uigenomsommelighed, så vi ikke får passet det, som er hverdagen, og som terrorbalancen og krigen truer. Nogle har kræfter og overskud til at protestere, til at demonstrere, til at tale og diskutere, til at undersøge og klarlægge, men det er, når man skal være nøgtern, kun et lille fåtal — omkring 1 pct. af befolkningen — der har de kræfter og det overskud, der skal til. Vi andre kan have sympati med dem, indimellem også dårlig samvittighed over, at vi ikke synes, vi har tid og kræfter til at gøre, hvad vi burde gøre. Eller vi synes, vi ikke kan gennemskue, hvad det er, der foregår. Det er ud fra nogle af disse forudsætninger, Fredsfondens Venner er blevet dannet, og det er her ud fra, vi appellerer til andre om at være med.

Man kan spørge, om det hjælper at være aktiv. Om det betyder noget at støtte fredsbevægelserne, at gå i demonstration, give udtryk for sin utryghed og frygt. Det er der ingen tvivl om, at det gør. Det gør naturligvis indtryk på enhver politiker i et demokratisk land, at mange mennesker er foruroledede over oprustning og atomraketter — både fordi der måske er stemmer i det, men også fordi mange politikere — tro det eller lad være — faktisk er politikere ud fra et moralsk engagement i det samfund, de lever i. Det er demokratiets kendetegn, at de lader sig påvirke af de følelser, befolkningen giver udtryk for. Og netop

hvad angår oprustning, terrorbalance og krigsfrygt, er vi alle ifølge sagens natur ledet af vores følelser. Der gives ikke en eller anden form for indsigt i sikkerhedspolitik eller militære anliggender, der gør det muligt at træffe værdifulde eller objektive afgørelser om utrygheden og frygten for krig.

Det er der ganske vist mangan mester Hermann, der vil belære os om, men det bliver det jo ikke rigtigere af. Det fremhæves oven i købet gang på gang, at det navnligt skulle være kvinder, der henfaldt til at danne sig deres opfattelse om terrorbalance og atomkrig ud fra deres følelser, mens rigtige mandfolk ser anderledes koldt og forretningsmæssigt på den sag. Alle disse hysteriske kællinger, I ved nok! Det kan vi tage os ganske roligt. Der er i et repræsentativt demokrati intet som helst underlødigt eller forkert i at tage politisk stilling ud fra den følelsesmæssige oplevelse, man kan have af samfundsopbyggende — tværtimod er det et repræsentativt demokratis styrke, at det besidder kanaler, hvorigennem en ofte ubestemt og netop moralsk betinget følelse kan artikuleres og gives vægt. Fredsbevægelserne har demonstreret, at det repræsentative demokrati er påvirkeligt — at det fungerer — og det skal vi være glade for.

Fredsbevægelserne virker som de øvrige græsrodsbevægelser på tværs af den etablerede partistruktur. Det er for fredsbevægelserne som for de øvrige græsrodsbevægelser netop deres styrke. De har givet og giver fortsat politisk moment til sager, der opleves som væsentlige, ja påtrængende for

terrorbalance

Ritt Bjerregaard på talerstolen i Fællessalen på Christiansborg, hvor »Fredsfondens Venner« i går blev stiftet. (Foto: Poul Hansen)

mange mennesker. Derigennem har de medført en tiltrængt og nødvendig fornyelse af vores politiske system. Atombevægelsen, kvindebevægelsen, de økologiske bevægelser og på det seneste også fredsbevægelserne har mobiliseret en langt bredere politisk interesse, end man ellers har kendt, og har formet ikke alene den offentlige mening, men også politiske og administrative beslutninger inden for væsentlige områder af samfundet. De har alle en betydelig styrke i deres løse, decentrale struktur, uden formand, fanebærere og kasserere, men det kan undertiden gøre det svært at skaffe penge til de aktiviteter, hvorigennem bevægelserne manifesterer sig. Fredsfonden er oprettet for at støtte fredsbevægelserne i videste forstand, og Fredsfon-

dens Vennekreds skal være med til at skaffe de penge, der skal til. Det er besynderligt, fordi det nu engang ikke er let at skaffe penge, men det er ekstra vanskeligt, fordi det ikke er meningen, hverken at styre eller at påvirke fredsbevægelserne gennem pengene. Det er os meget om at gøre, at støtten ikke ender med at føre til en centralisering, der ville betyde døden for fredsbevægelserne som græsrodsbevægelse. Det, som skal støttes, er det, der allerede foregår — det kan være folk, der ønsker at afholde demonstrationer, som vil holde seminarer, indbyde talere, oprette og videreføre forbindelser med bevægelser i andre lande osv. Det kan være en hjælp til tryksager, studiekredse. Ja snart sagt til en hvilken som helst aktivitet, som man kan håbe på, vil føre til

et bredere eller dybere engagement i arbejdet for freden. De penge, vi får samlet ind, vil vi give ud igen, så godt vi kan, så vidt muligt uden at komme til at pleje bestemte interesser. Støtteforeningen er ikke en kontrollerende instans. Den har ikke nogen speciel politisk holdning, og skal ikke udvikle sig til en bevægelse i sin egen ret.

Kan sådan en fredsfond og sådan en støtteforening ikke misbruges til blot og bar kommunistisk propaganda, vil man spørge. Jo, det kan den. Det kan den nemt, eftersom Sovjetunionen naturligvis vil have en levende og vel fuld forståelig interesse i at svække det militære beredskab, bl.a. også ved at underminere den opbakning, forsvaret har i befolkningen. Ulysten til at spille rollen som »nyttig idiot« er nok også det, der mere end noget andet, har givet mig og andre anledning til betænkkeligheder. Det er en fare, som hele tiden er til stede, og som jeg ved, at Fredsfonden og Fredsfondens Vennekreds vil være opmærksom på. På den anden side er det klart, at den omstændighed, at Sovjetunionen er interesseret i, at visse sider af fredsarbejdet fremmes, og at andre hæmmes, ikke kan begrunde, at vi sætter os med hænderne i skødet og giver os ind under frygten for krigen som for en skæbne. Vores udgangspunkt må være hos os selv, hvad vi kan, hvad vi bør gøre. Det kan ikke nytte, at vi lader os binde op på spekulationer over, hvad der er Sovjetunionens eller for den sags skyld USAs interesser eller fobier. Den opgave, vi må sætte os, er at tilvejebringe et alternativ til terrorbalancen, fordi den er blevet for umoralsk og for absurd. Dette alternativ må være på vores betingelser. Vi må gøre det ud fra en erkendelse af vores størrelse — eller rettere lidenhed — og med hensyntagen til, hvor Danmark nu engang befinder sig på kloden. Vi kan ikke hente en løsning på vores krigsfrygt og på vores afsky for en umoralsk oprustningspolitik andre steder end hos os selv. Hvis vi ikke har styrke til at formulere et alternativ, vil ingen kunne hjælpe os. Det er derfor, vi har en forpligtelse til at gøre noget ved det, om ikke andet, så bidrage med penge af vores egen lomme, i det omfang vores samvittighed tilsiger os det, og som vi synes, vi har råd.